

Література

1. Бюджетний кодекс України : Закон, Кодекс № 2456-VI від 08.07.2010 р. URL: <http://ula.org.ua/ua252-dokumenti/dokumenti-ifla-ta-in> (дата звернення: 19.04.2024).
 2. Дехтяр Н. А. *Фінанси бюджетних установ* : навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2020. 229 с.
 3. Дяченко К. С. Особливості функціонування бюджетних установ у системі державних фінансів. *Економіка та суспільство*. 2016. Вип. 7. С. 739–748.
-

УДК 336.71:339.138.2(477)

Полторак Анастасія Сергіївна

д. е. н., професор, завідувачка кафедри менеджменту та маркетингу,
Миколаївський національний аграрний університет (Україна)

МОНІТОРИНГ ВІДПЛИВУ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ЗА МЕЖІ УКРАЇНИ

JEL classification: F210; F300; G010; G180; H120

Нестабільність глобальної економіки та висока волатильність світових фінансових ринків ускладнюють процеси залучення зовнішніх ресурсів для забезпечення фінансової стійкості та розвитку економіки України. У таких умовах зростає важливість мобілізації внутрішніх ресурсів та їх накопичення у вітчизняних економічних секторах. Ефективний розподіл фінансових ресурсів вітчизняних підприємств має гарантувати втілення стратегії модернізації національної економіки та підвищення капіталізації. Відплив фінансових ресурсів за межі національної економіки обмежує її фінансовий потенціал та гальмує економічний розвиток і соціальну сферу.

Різні аспекти моніторингу відпливу фінансових ресурсів за межі України розглядались різними групами дослідників, з-поміж яких: Ю. Волосюк, С. Тищенко, О. Христенко, В. Рибачук [1], Т. Вишинська [4], Т. Кваша Т. [5], Т. Тищук, О. Іванов [6] та ін. Умови воєнного стану в Україні спричиняють підвищення актуальності проблеми моніторингу та подальшого регулювання відпливу фінансових ресурсів за межі України задля збереження її фінансової безпеки.

Відповідно до наказу Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 24.03.2015 р. № 286 [2] показник непродуктивного відпливу фінансових ресурсів за межі України розглядається як інтегральний індикатор, що об'єднує три основні складові такого відпливу за формулою (1).

$$NVF = NLVF + PVF + PU, \quad (1)$$

де: *NVF* – непродуктивний відплив фінансових ресурсів;

NLVF – легальний непродуктивний відплив фінансових ресурсів;

PVF – прихований відплив фінансових ресурсів;

PU – незареєстрований відплив фінансових ресурсів.

Зазначимо, що попри затверджену методику для комплексної оцінки обсягів непродуктивного відпливу фінансових ресурсів за межі України [2], робочі зустрічі з експертами Національного банку України призвели до рішення відмовитись від загальної оцінки відпливу фінансових ресурсів на законодавчому рівні. Тепер оцінка обмежується лише обсягами легальної частини цього відпливу, яка проводиться відповідно до Керівництва з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції на основі даних Платіжного балансу України. Зауважимо, що інтеграція України в глобальний фінансовий простір сприяє пристосуванню національних капіталів до умов світових фінансових ринків [3]. Вільний потік капіталів надає власникам активів можливість реалізації своїх корпоративних стратегій та диверсифікації інвестиційних портфелів, розміщуючи капітал за межами національної економіки. Однак, часто мотивація вітчизняних суб'єктів господарювання, які розміщують фінансові ресурси за кордоном, полягає в оптимізації податкових зобов'язань або ухиленні від оподаткування. Такі явища прихованого відпливу капіталу характерні для практично всіх країн, але найбільш масштабні та руйнівні вони є в країнах, що розвиваються.

Легальний непродуктивний відплив фінансових ресурсів здійснюється через: надання нерезидентам позик депозитними корпораціями України; виплату процентів за депозитами,

залученими депозитними корпораціями України; прямі та портфельні інвестиції з України; репатріацію доходів нерезидентів, отриманих від інвестицій в економіку України; сплату капітальних та інших поточних трансфертів.

Розрахуємо обсяги легальної частини відпливу фінансових ресурсів за межі України за 2015–2023 рр., які характеризуються легітимністю (контроль держави та використання в санкціонованих формах, передбачених чи не заборонених законодавством) та транскордонністю господарських операцій. Отримані результати обсягів легальної частини відпливу фінансових ресурсів за межі України за 2015–2023 рр. представлено на рис. 1.

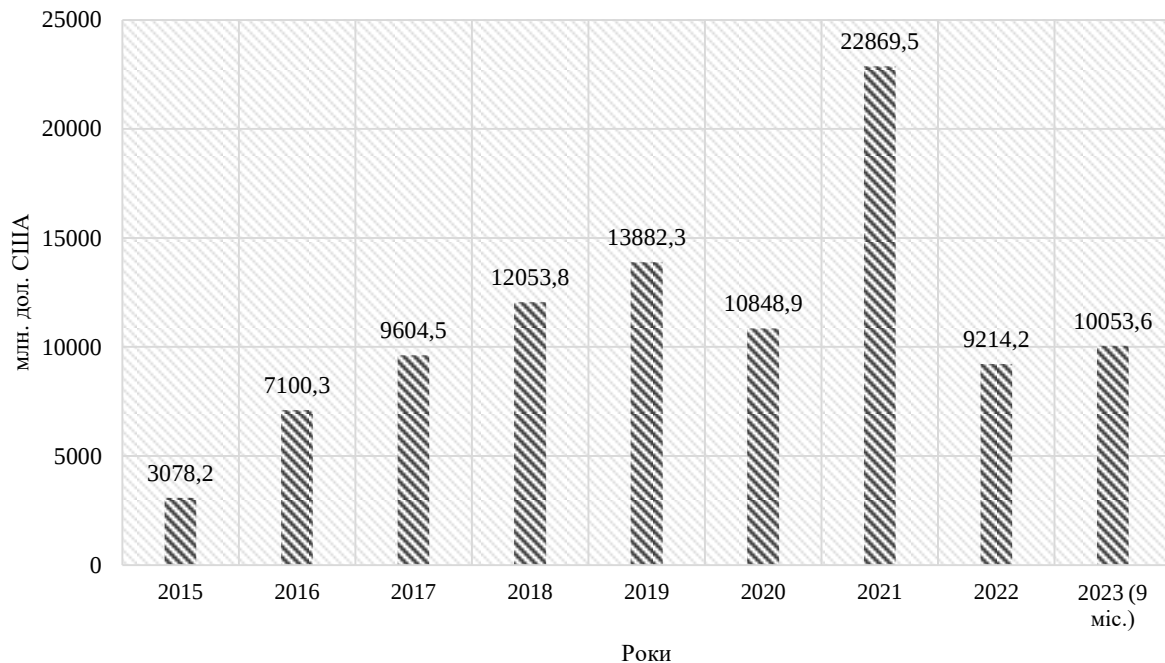

Рис. 1. Обсяги легального відпливу фінансових ресурсів за межі України

Джерело: розраховано автором на основі [2]

Отже, недосконалість механізмів та неефективність державного регулювання фінансових ринків та зовнішньоекономічної діяльності в Україні створюють передумови для виведення ресурсів за межі національної фінансової системи. Навіть у випадку повернення цих капіталів до України у вигляді кредитів чи прямих та портфельних інвестицій, фінансовий потенціал країни не відновлюється у повному обсязі, оскільки такі процеси часто призводять до втрат бюджету через використання схем податкової оптимізації та сприяють утворенню додаткових зовнішніх зобов'язань у формі витрат на обслуговування боргу та виплату дивідендів.

Література

1. Poltorak A., Volosyuk Yu., Tyshchenko S., Khrystenko O., Ribachuk V. Development of directions for improving the monitoring of the state economic security under conditions of global instability. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2023. Vol. 2 (13-122). Pp. 17–27. DOI: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2022.253062>.
2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо комплексної оцінки обсягів непродуктивного відпливу (вивезення) фінансових ресурсів за межі України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України № 286 від 24.03.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0286731-15#Text> (дата звернення: 01.02.2024).
3. Полторац А. С. *Фінансова безпека держави в умовах глобалізації: теорія, методологія та практика* : монографія. Миколаїв : МНАУ, 2019. 463 с. URL: <https://cutt.ly/BgrWXXx> (дата звернення: 01.02.2024).
4. Вишинська Т. Л. Сутнісні характеристики відпливу фінансових ресурсів за кордон. *Європейські перспективи*. 2012. № 3 (3). С. 175–179.
5. Кваша Т. К. Існуючі канали і схеми непродуктивного відпливу (вивезення) фінансових ресурсів за межі країни (світовий та вітчизняний досвід). *Формування ринкових відносин в Україні*. 2012. № 5. С. 47–51.
6. Тищук Т. А., Іванов О. В. *Шляхи протидії прихованому відпливу капіталу з України* : аналітична доповідь. Київ : НІСД, 2012. 88 с.